

● 11% større fare for skilsmisse ● 24% større fare for å bli ufør.

familien løs

FAKTA

Forskningen

- Mari Rege (UiS) og Kjetil Telle (SSB) står bak tre vitenskapelige rapporter om virkningene av å bli nedbemannet i arbeidslivet.
- Funnene er oppsiktsvekkende også på verdensbasis.
- Forskningsresultatene er tilgjengelige på SSBs nettsider.

Nedbemannet to ganger

Charlie Vu (44) har mistet jobben som platearbeider to ganger. Likevel er han optimist.

STAVANGER (Dagbladet): – Jeg føler meg ganske trygg. Det skjer nok ikke en tredje gang, sier norsk-vietnameseren med et smil.

44-åringen forteller sin historie i klubbbrakka ved Rosenberg Verft i Stavanger. Den 111 år gamle industriarbeidsplassen har hatt mange opp- og nedturer. Charlie Vu ble rammet av kuttrunder både i 2000 og 2003, uten at han lot seg knekke.

– Må bare stå på

– Første gangen brukte jeg tida til å ta fagbrev, så det var ikke slik at jeg ikke hadde noe å ta meg til. I den andre perioden jeg var uten arbeid, gjorde fagbrevet at jeg hadde større håp om å komme tilbake i arbeid. Det var bare å stå på, og håpe at jobben kom tilbake. Dessuten hadde kona og jeg små barn i denne perioden, så jeg følte meg aldri alene, forteller platearbeideren.

Forskning på området tyder på at ansatte innen industrien rammes hardere av å miste jobben enn noen andre sektorer i arbeidslivet. Dette kan henge sammen med at man er spesialisert arbeidskraft, som har vanskelig for å skifte beite. Og når én industribedrift sliter, gjør ofte hele bransjen det. Da må man bare vente på bedre tider.

Støtte

Charlie Vu sier at fellesskapet mellom de ansatte, og støtten fra arbeidsgiver og klubb, bidro sterkt til at han holdt humøret og håpet oppe mens han gikk ledig.

– I 2003 var jeg en av 300 som måtte gå, vi var alle i samme situasjon. Ledelsen informerte om mulighetene til å søke jobb eller ta skolegang. Du kunne komme hit på brakka og få hjelp. Det var ikke noe sånt at «du er ferdig, ut med deg.» Bedriften prøver å holde på flest mulig, og henter folk tilbake så snart de kan, sier Vu.

Nå har platearbeideren vært i jobb siden 2005, og denne gangen er troen på at det skal vare, sterkere enn noensinne. Med utdannelse, mer erfaring og en generell mangel på arbeidskraft i industrien, føler platearbeideren seg trygg på at han ikke blir nedbemannet en tredje gang.

– Hvis jeg mister jobben nå, må det være fordi hele bedriften går ned. Og det er jo ingenting som tyder på at det skal skje, sier Charlie Vu.

Rosenberg Verft i Stavanger er blant dem som har klart seg bra.

Foto: Erling Hægeland.

somhet mot barna og hjemmet.

– Skal vi tolke dette som at kvinner bør holde seg hjemmens barna går på skolen?

– For meg er det mer interessant å se på mannsrollen, både på jobb og hjemme. Hvorfor er det mer belastende for pappa enn mamma å miste jobben? sier Rege.

● **UFØRHET:** De som blir nedbemannet har 24 prosent større fare for å bli uføretrygdet, uavhengig av personens helse før nedbemanningen.

● **PSYKISK HELSE:** Diagnoser innenfor psykiske lidelser og atferdsproblemer opptrer 30 prosent hyppigere hos dem som blir uføretrygdet etter nedbemanning, enn de som er uføre av andre årsaker.

● **JOBBPROBLEMER:** De i undersøkelsen som mistet jobben i perioden 1995-1999 hadde 10 prosent mindre sannsynlighet for å være heltidsansatt i 2001.

● **AVERE INNTEKT:** Undersøkelsen viser at selv de som går rett

over i ny jobb, jevnt over får redusert lønna si. Inntekten synker i snitt 11 prosent for dem som blir nedbemannet, og det tar gjennomsnittlig sju år å hente inn igjen lønnsgepet.

Verst i industrien

Effekten av å miste jobben varierer etter hvor du arbeider. Verst er det i industrien, hvor risikoen for å bli uføretrygdet er tre ganger høyere etter nedbemanning, enn dem som jobber i stabile industribedrifter. Bygg- og anleggsarbeidere er også utsatt, med en økning i risiko på 50 prosent. Derest kommer varehandelen, med 30 prosent høyere risiko. Eiendom/forretningsvirksomhet er opp 12 prosent.

I utdanningssektoren og i staten for øvrig (med unntak av helsesektoren), har bemanningskutt derimot ingen effekt på de ansatte.

Forskningen avslører også at eldre arbeidstakere rammes harde-

re enn yngre. Lav utdanning og inntekt, samt lang fartstid i samme bedrift, øker også faren for å bli ufør når innskrenkningene er et faktum.

Forsker Mari Rege kan ikke forklare nøyaktig hvorfor nedbemannede arbeidere oftere blir uføretrygdet enn andre.

– Andre undersøkelser har pekt på faktorer som lav selvfølelse, depresjon, stress, mindre bevegelse og mer røyk og alkohol. Vi samler nå inn sykehusdata, som skal kobles til arbeidsmarkedsdata. Det vil gi oss en unik mulighet til å forske på hvordan stress i arbeidslivet påvirker helsa, sier Rege.

Skylder på Bondevik

Resultatene i disse undersøkelsene gjelder folk som har mistet jobben fordi bedriften er blitt dramatisk nedbemannet eller nedlagt. Professor i sosialmedisin ved NTNU, Steinar Westin, tror effekten er minst like stor ved «vanlige» oppsigelser.

– Jeg tror det er enda mer belastende å være i et lite mindretall som mister jobben, mens resten får bli. Da er det liksom deg det er noe galt med.

Westin er kritisk til sjefene som beordrer nedskjæringer i stor stil:

– har til gode å se noen økonomer som skjønner seg på de langsiktige effektene her. Ofte går det fire-fem år før virkningene på sykemeldinger og uføretrygd har slått fullt inn, sier legen.

Han kritiserer også offentlig sektor for å mangle dette perspektivet.

– Den bølgen av uføretrygdede vi fikk for noen år siden, må Bondevik-regjeringens ministre ta sin del av skylda for. De skulle effektivisere Posten, Vegvesenet og transportsektoren, og slapp konkurransen fri. Mange av dem som ble sparket ut, finner vi seinere på trygd, sier Westin.